

مقدمه

سرمایه گذاران از دیر باز تا کنون تحت تأثیر خطاهای شناختی بوده اند که در تصمیمات خرید و فروش آن ها تأثیرات با اهمیتی می گذاشته است. سوگیری یکی از مسائلی است که بسیاری از ما با آن روبرو هستیم، گاهی به طور آگاهانه و گاهی نیز بدون آگاهی کامل تحت تأثیر آن قرار می گیریم. سوگیری، این تمایل ناخودآگاه و ذهنی که ما را به سمت تصمیمات و قضاوت هایی می کشاند که ممکن است با واقعیت حاضر مطابقت نداشته باشد. در این مقاله، قصد داریم به بررسی عمیق تری از مفهوم سوگیری بپردازیم و روش هایی را برای شناسایی و کاهش اثرات آن در تصمیم گیری های روزمره مان مورد بررسی قرار دهیم. به همین منظور، پیدا کردن راه حل هایی که به ما کمک کنند از این الگوهای رفتاری فرار کنیم و تصمیمات آگاهانه تری بگیریم، اهمیت بسیاری دارد.

سوگیری چیست؟

سوگیری (Bias) یک پدیده روانشناختی است که به تمایلات و گرایش های ناخودآگاه اشاره دارد که در فرآیند تصمیم گیری و قضاوت ما تأثیرگذار هستند. این تمایلات ممکن است از تجربیات گذشته، باورها، احساسات، و تأثیرات فرهنگی و اجتماعی ناشی شوند. به عبارت دیگر، سوگیری نشان دهنده تمایل ما به جلب توجه و تأیید دیدگاه ها و باورهای قبلیمان است و ممکن است با تصمیمات و قضاوت های ما تناسبی نداشته باشد. این پدیده می تواند در زمینه های مختلفی از زندگی ما، از جمله تصمیمات شخصی، اجتماعی، حرفه ای و به خصوص سرمایه گذاری تأثیرگذار باشد و در نهایت موجب شود که تصمیماتمان کمتر از حد منطقی و منصفانه باشند.

سوگیری های شایع در بین سرمایه گذاران

سوگیری تایید (Confirmation Bias)

یکی از انواع سوگیری های شناختی است که در آن ما به دنبال تأیید و تصدیق دیدگاه ها، باورها و اطلاعاتی هستیم که قبلاً باور کرده ایم یا به آن ها علاقه مند بوده ایم، و از نادیده گرفتن یا رد شدن اطلاعات و مدارکی که با دیدگاه ها یا باورهای ما مغایرت دارند، خودداری می کنیم. در سرمایه گذاری و معاملات، سوگیری تایید می تواند تأثیرات قابل توجهی داشته باشد. به عنوان مثال:

تصمیم به خرید یا فروش: وقتی که یک سرمایه گذار به دنبال انجام یک معامله است، ممکن است به دنبال اطلاعاتی باشد که دیدگاه خود را تأیید کند. به عنوان مثال، اگر یک سرمایه گذار معتقد باشد که یک شرکت خاص قادر به رشد بیشتری است، احتمالاً به دنبال اطلاعات و شواهدی خواهد بود که این باور را تأیید کند و به تصمیم خرید آن سهم برسد. در عین حال، ممکن است به دنبال نادیده گرفتن اطلاعات یا شواهدی باشد که این دیدگاه را زیر سؤال ببرد.

تحلیل داده ها: وقتی که یک سرمایه گذار داده ها را بررسی می کند، ممکن است تمایل داشته باشد که به دنبال داده هایی باشد که دیدگاه یا پیش بینی های او را تأیید کند و داده هایی که ممکن است با این دیدگاه مغایرت داشته باشند را نادیده بگیرد.

سوگیری واپس نگری (Confirmation Bias)

پدیده ای است که در آن افراد پس از وقوع یک رویداد، ممکن است متمایل به این باشند که بیش از حد فراز و نشیب های مرتبط با آن رویداد را به یاد بیاورند و بیش از حد قضاوت های درستی در مورد چگونگی وقوع آن ارائه دهند. به عبارت دیگر، افراد به خود می گویند "من می دانستم که این اتفاق می افتد" یا "بله، این قطعاً پیش بینی پذیر بود".

در زمینه سرمایه گذاری و معاملات، سوگیری واپس نگری می تواند تأثیرات مخربی داشته باشد. به عنوان مثال، یک سرمایه گذار پس از وقوع یک حرکت ناگهانی در بازار ممکن است ادعا کند که او قبلاً این حرکت را پیش بینی کرده بود، حتی اگر این ادعا درست نباشد. این باور اشتباه ممکن است منجر به افزایش اعتماد به نفس بیش از حد و افزایش ریسک پذیری در معاملات آتی شود، که به تبع آن ممکن است زیان مالی بیشتری به دنبال داشته باشد.

بنابراین، درک و مدیریت سوگیری واپس نگری در تصمیم گیری های سرمایه گذاری بسیار اهمیت دارد. افراد باید از این پدیده آگاه باشند و تلاش کنند تا از تأثیر آن بر تصمیماتشان جلوگیری کنند، به عنوان مثال با بازنگری موثر در تاریخچه معاملاتی خود و بهره گیری از روش های تصمیم گیری منطقی و شناخته شده.

سوگیری تأخر (Recency Bias)

یکی دیگر از انواع سوگیری های شناختی است که در آن افراد به وقایع و اطلاعات اخیرتر، به جای آنچه در گذشته رخ داده، بیشتر توجه می کنند. به عبارت دیگر، این پدیده نشان دهنده تمایل ما به اعطای وزن بیشتر به اطلاعات و رویدادهایی است که اخیراً رخ داده اند در حالی که اطلاعات و رویدادهای گذشته را کمتر به یاد می آوریم یا اهمیت کمتری به آن ها می دهیم.

در زمینه سرمایه گذاری و معاملات، سوگیری تأخر می‌تواند تأثیرات مخربی داشته باشد. به عنوان مثال، یک سرمایه گذار ممکن است به تصمیمات خود بر اساس قیمت‌ها و تغییرات اخیر در بازار بپردازد، به جای آن که به تاریخچه ی عملکرد سابقه ی سهم یا سایر فاکتور های اساسی توجه کند. این ممکن است منجر به انجام تصمیمات نادرست یا غیرمنطقی شود و در نتیجه به خسارت مالی منجر شود.

برای مدیریت سوگیری تأخر، مهم است که سرمایه‌گذاران به دقت اطلاعات را بررسی کرده و تصمیم‌گیری را بر اساس تحلیل جامع و توازن دار انجام دهند. اهمیت اطلاعات اخیر را باید با دید بر جزئیات و شرایط کلی موازنه کرد تا از تأثیر مخرب سوگیری تأخر جلوگیری شود و تصمیمات به نحو صحیح تری انتخاب شود.

بیشتر بخوانید: مالی رفتاری چیست؟

سوگیری زیان‌گریزی (Loss Aversion Bias)

یکی از انواع سوگیری‌های رایج در تصمیم‌گیری‌های مالی است که اغلب به عنوان یک الگوی رفتاری شناخته می‌شود. این سوگیری به میزان بیشتری وزن به احساس از دست دادن پول نسبت به لذت کسب آن می‌دهد. به عبارت دیگر، افراد بیشتر از اینکه به دست آوردن سود فکر کنند، به جلوگیری از زیان فکر می‌کنند. به عنوان مثال، تحقیقات نشان می‌دهد که برای اکثر افراد، لذت کسب یک دلار جدید کمتر از اندازه دردی است که از دست دادن یک دلار به آن‌ها وارد می‌کند. به عبارت دیگر، ترجیح می‌دهند خطر را از دست دهند تا فرصتی برای کسب سود داشته باشند. در زمینه سرمایه‌گذاری، سوگیری زیان‌گریزی می‌تواند منجر به انتخاب‌های نامتعادل و تصمیمات نادرست شود. به عنوان مثال، یک سرمایه‌گذار ممکن است در مواجهه با افزایش قیمت یک سهم، تمایل داشته باشد زودتر از بازار خارج شود تا از احتمال دیدن زیان بیشتر جلوگیری کند، حتی اگر انتظاراتش در مورد افزایش بیشتر قیمت سهم ممکن بوده باشد. برای مدیریت سوگیری زیان‌گریزی، مهم است که سرمایه‌گذاران آگاهی کامل از ریسک‌ها و انتظاراتشان داشته باشند و تصمیمات خود را بر اساس ارزش و عملکرد واقعی سرمایه‌گذاری‌ها بگیرند، به جای احساسات ناشی از ترس از زیان.

سوگیری مغالطه‌روایی Narrative Fallacy Bias

یکی از پیش‌فرض‌های شناختی است که در فرایند تصمیم‌گیری موثر است. در این سوگیری، افراد تمایل دارند داستان‌هایی که برای توضیح یک رویداد یا مجموعه از رویدادها ایجاد می‌کنند را به عنوان یک توصیف منطقی و واقعی از واقعیت در نظر بگیرند، حتی اگر این داستان‌ها بر پایه‌ی اطلاعات کافی و صحیح نباشند. این سوگیری می‌تواند تصمیم‌گیری‌های مالی را تحت تأثیر قرار دهد. به عنوان مثال، یک سرمایه‌گذار ممکن است به داستانی که درباره عملکرد یک شرکت یا صنعت تعریف می‌کند، پایبند شود و تصمیمات خود را بر اساس آن بگیرد، بدون آنکه به داده‌های کمی موجود یا جنبه‌های دیگری از واقعیت توجه کند. برای جلوگیری از سوگیری مغالطه‌روایی، مهم است که سرمایه‌گذاران به دقت اطلاعات را بررسی کرده و تصمیمات خود را بر اساس تحلیل منطقی و مستند انجام دهند، به جای اعتماد به داستان‌ها یا نقل و قول‌های بی‌پایه. همچنین، توجه به نوعیت و معتبر بودن منابع اطلاعاتی که برای تصمیم‌گیری استفاده می‌شود، بسیار اهمیت دارد.

سوگیری وضعیت موجود Status Quo Bias

یکی دیگر از انواع سوگیری‌های شناختی است که در فرایند تصمیم‌گیری تأثیرگذار است. در این سوگیری، افراد به وضعیت فعلی یک شرایط یا تنظیمات معمولاً پایدار و معمولاً مطلوب ترجیح می‌دهند و تمایل دارند تا در تصمیم‌گیری‌هایشان وفادار به این وضعیت باقی بمانند. این سوگیری می‌تواند در تصمیم‌گیری‌های مالی و سرمایه‌گذاری نیز تأثیرگذار باشد. به عنوان مثال، یک سرمایه‌گذار ممکن است در مواجهه با گزینه‌های جدید سرمایه‌گذاری، تمایل داشته باشد تا به سرمایه‌گذاری در دارایی‌هایی که اکنون در دست دارد، وفادار بماند، حتی اگر گزینه‌های دیگر بهترین عملکرد را ارائه دهند. برای جلوگیری از سوگیری وضعیت موجود، مهم است که سرمایه‌گذاران تصمیمات خود را بر اساس ارزش و عملکرد واقعی دارایی‌ها و نه تنها وضعیت فعلی آن‌ها انجام دهند. همچنین، بررسی مجدد وضعیت موجود و تجزیه و تحلیل موازنه شده از گزینه‌های موجود در بازار می‌تواند به سرمایه‌گذاران کمک کند تا تصمیمات بهتری بگیرند و از سوگیری وضعیت موجود جلوگیری کنند.

سوگیری نقطه کور Blind Spot Bias

یکی از انواع سوگیری های شناختی است که در فرایند تصمیم گیری موثر است. در این سوگیری، افراد تمایل دارند به این باور برسند که خودشان درگیر سوگیری ها و تحت تأثیر آن ها نیستند، در حالی که واقعیت این است که همه افراد تا حدودی به این سوگیری ها تحت تأثیر قرار می گیرند.

این سوگیری می تواند در تصمیم گیری های مالی و سرمایه گذاری نیز تأثیرگذار باشد. به عنوان مثال، یک سرمایه گذار ممکن است به این باور برسد که او توانایی ارزیابی صحیح وضعیت بازار و پیش بینی نوسانات را دارد، در حالی که در واقعیت، او نیز ممکن است به سوگیری هایی مانند سوگیری وضعیت موجود یا سوگیری تأکید بر اطلاعات شخصی دچار باشد.

برای مدیریت سوگیری نقطه کور، مهم است که سرمایه گذاران به خودآگاهی خود افزوده و توانایی خود را در تشخیص و شناسایی سوگیری های شناختی افزایش دهند. همچنین، مشارکت در گفتگوهای موثر با دیگران و مشورت با متخصصان مالی می تواند به سرمایه گذاران کمک کند تا از تصمیمات بهتری برخوردار شوند و از سوگیری نقطه کور جلوگیری کنند.

نحوه مقابله با سوگیری ها

برای غلبه بر سوگیری ها در فرایند تصمیم گیری، می توانید از راهکارهای زیر استفاده کنید:

۱- آگاهی از وجود سوگیری ها: اولین قدم برای مقابله با سوگیری ها، آگاهی از وجود آن ها است. شناختن و درک سوگیری های شناختی متداول می تواند کمک کننده باشد تا در فرآیند تصمیم گیری، بهترین تصمیمات را اتخاذ کنید.

۲- پرسش های کلیدی: پرسش هایی مانند "آیا این تصمیم مبتنی بر اطلاعات موجود است یا فقط بر احساسات؟" یا "آیا تمامی جنبه های مسئله در نظر گرفته شده است؟" می تواند به شما کمک کند تا از تصمیمات موفق تری برخوردار شوید.

۳- بررسی مجدد وضعیت موجود: اغلب، سوگیری وضعیت موجود می تواند موجب بی توجهی به گزینه های جدید و بهتر شود. بنابراین، مهم است که منظمأ وضعیت موجود را بازبینی کرده و با گزینه های جدید مقایسه کنید.

۴- مشورت با دیگران: مشاوره با افراد دیگر و متخصصان می تواند نقطه نظرهای جدیدی را معرفی کرده و به شما کمک کند تا از سوگیری های شخصی خود فاصله بگیرید و تصمیمات بهتری بگیرید.

۵- استفاده از اطلاعات معتبر: استفاده از اطلاعات معتبر و مستند برای اتخاذ تصمیمات می تواند کمک کننده باشد تا از تصمیمات بر اساس سوگیری ها جلوگیری شود و به جای آن، تصمیماتی مبتنی بر داده های موثق اتخاذ شود.

۶- تمرین خودآگاهی: تمرین خود آگاهی و ارزیابی مداوم بر روی تصمیمات گذشته می تواند به شما کمک کند تا سوگیری های شناختی خود را شناسایی کنید و راهکارهای مناسب برای غلبه بر آن ها را پیدا کنید.

سخن آخر

در این مقاله، به بررسی انواع سوگیری های شناختی پرداختیم که در فرایند تصمیم گیری و سرمایه گذاری تأثیرگذار هستند. از جمله این سوگیری ها می توان به سوگیری وضعیت موجود، سوگیری نقطه کور، و سوگیری زیان گریزی اشاره کرد. با شناسایی این سوگیری ها و اتخاذ راهکارهای مناسب برای مدیریت آن ها، می توانیم در فرآیند تصمیم گیری های خود به تصمیمات بهتری دست پیدا کنیم و به دستیابی به اهداف مالی خود نزدیک تر شویم.